



Til: Rådgivende utvalg
Fra: Overvåkingsenheten
Tid: 7. juni 2023 kl.10-12
Emne: Referat utvalgsmøte (Akersgata 8, Sverdrup, eventuelt Teams)

Dato: 22.06.2023
Type: RU-møte 2/2023
Saksnr.: 2023/2

Referat fra møte i NIMs rådgivende utvalg - juni 2023

Deltakere fysisk: Eldreombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), Sivilombudet, Amnesty International Norge, Den norske Helsingforskomiteen/NGO-forum, Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), Ervin Kohn, Dana Manouchehri, Wenche Malmedal.

Deltakere digitalt: Aili Keskitalo, Advokatforeningens menneskerettighetsutvalg, Taran Knudstad (LDO).

Fra NIM: Direktør Adele Matheson Mestad, avdelingsleder Kristin Høgdahl, kontorsjef Birgitte Bøgh-Olsen, seniorrådgiver Stine Langlete, rådgivere Mina Haugen og Even Sebastian Skallerud, praktikanter Lasse Winther, Carl Victor Waldenstrøm og Oda Unger (referent).

Forfall: Barneombudet, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon (FFO), Frode Elgesem, Anne Hellum, Siri Gløppen.

1. Velkommen og orienteringer

NIM/Adele Matheson Mestad: Direktøren ønsker velkommen og orienterte om aktuelle saker. Særlig velkommen til to nye utvalgsmedlemmer, Dana Manouchehri og Wenche Malmedal, og presentasjonsrunde. Det vises til høyt aktivitetsnivå hos NIM i det siste, herunder lansering av oppdatert eldrerapport på dagens frokostseminar, publisering av nytt undervisningsopplegg om samer og nasjonale minoriteter. Stortinget har diskutert NIMs årsmelding 2022, det skal også Sametinget, og presidentskapet har avgitt innstilling til nytt NIM styre. Sannhetskommisjonens granskning av fornorskingen av samer, kvener og skogfinner og dens konsekvenser er overlevert. Arbeidet innen NIMs øvrige fokusområder nevnes overordnet. Det vises til tidligere rapporter og høringsinnspill, samt pågående arbeid (herunder med høringsinnspill til endring i straffegjennomføringsloven og til NOU 2023: Trygg barndom, sikker fremtid)

2. Det sivile samfunn og rutiner for rekruttering av direktører i NIM

NIM/Adele Matheson Mestad: Direktøren forlater rommet under denne saken siden endring i NIM-loven nå åpner for gjenoppnevning av direktøren.

NIM/Birgitte Bøgh-Olsen: Etter at ny NIM-lov ble vedtatt i desember 2022 og styret har fått ansvaret for å rekruttere direktør i NIM, har styret startet en prosess med å utvikle rutiner for rekruttering av direktør. Som ledd i dette er det ønskelig å konsultere NIMs rådgivende utvalg om hvordan prosessen skal se ut, og hvilken rolle det sivile samfunn skal ha i prosessen. Paris-prinsippene understreker betydningen av en bred representasjon av det sivile samfunn i rekrutteringen av ansatte. Også reglene i statsansatteloven om rekruttering av offentlig tjenestemenn må følges. Innenfor disse rammene har styret et betydelig handlingsrom til å bestemme prosess og deltakelse.

Innspill/diskusjon: NIM inviter utvalget til å gi innspill til hvilken rolle det sivile samfunn bør spille i prosessen rundt rekruttering av direktør, og hvordan styret skal utvikle retningslinjer for rekrutteringen.

Utvalget er positive til at Paris-prinsippene blir trukket frem. I prosessen rundt rekruttering av direktør bør Norge være en rollemodell i internasjonal sammenheng. Involvering av det sivile samfunn er da avgjørende. Det foreslås at det sivile samfunn involveres i utformingen av kunngjøringstekst før utlysning, samt i intervjuprosessen. Det foreslås at en kandidat fra RU tas inn i ansettelsesutvalget og at det i prosessen legges til rette for at sivilt samfunn kan utfordre aktuelle direktørkandidater. Sistnevnte kan f.eks. skje gjennom en form for høring av aktuelle kandidater, der det sivile samfunn kan stille spørsmål.

Sivilt samfunn må involveres tidlig i prosessen. Åpenhet rundt hele prosessen, f.eks. arbeid i kulissene med å kontakte mulige kandidater, er viktig. Det sivile samfunn sin rolle bør holdes til involvering i prosesser samt eventuell kritikk av prosessen. Sivilt samfunn sin rolle skal ikke innebære lobbyvirksomhet for kandidater.

Det sivile samfunn har en viktig rolle i å sikre at kandidaten som velges har bred legitimitet og er helt uavhengig. Det er viktig at kandidaten kan bidra til å oppfylle NIM sin funksjon som både vaktbikkje og kamphund.

3. Nytt prosjekt om minoritetskvinner rett til vern mot vold

NIM/Stine Langlete: I tråd med virksomhetsplanen for 2023 og vår strategi for 2022-2024 har NIM startet et arbeid med minoritetskvinner rett til vern mot vold. Prosjektet er i startfasen, med fokus på kunnskapsinnhenting og problemforståelse. Vi har ikke p.t. en klar avgrensning/definisjon av begrepet minoritetskvinner eller plukket ut konkrete tematikker, fordi vi ønsker å gå bredt ut i startfasen. Formålet med prosjektet er å bidra

til å fremme og beskytte menneskerettighetene til denne gruppen. Diskusjonen i RU er en del av prosjektets konsultasjonsprosess.

Innspill/diskusjon: NIM inviterer utvalget til å gi innspill til prosjektets innretning, om begrepsbruk, om aktuell tematikk, om hvem vi bør konsultere med osv.

Om hvilke minoriteter som bør stå i fokus nevnes, innvandrerkvinner, kvener, rom, eldre og de som faller in under flere minoritetsgrupper slik som eldre innvandrerkvinner og lhbti+ flyktninger. Om aktuell tematikk nevnes tvangsgifting, æresrelaterte utfordringer, kjønnslemlestelse, bruk av tolk i hastesaker, og økonomisk vold mot eldre. Dersom formålet med prosjektet er å skape reell endring må man ha en streng avgrensning og sette fokus på noen få tema.

Om hvem NIM bør konsultere, anbefales det å ta kontakt med Bufdir om hvilke minoriteter som er mest utsatt, TryggEst om deres prosjekt om eldre flyktninger og innvandrere, Helsedirektoratet om deres arbeid knyttet til eldre og vold, Helsingforskomiteen v/ Mina Skouen om deres prosjekt om lhbti+ flyktninger som kommer til Norge, og utestasjonene om rettighetsinformasjon fra andre land. Dana Manouchehri kan sette NIM i kontakt med leger og aktivister som arbeider med kjønnslemlestelse.

Om begrepsbruk diskuteres viktigheten av å avgrense typen «vold» (div. fysisk og psykisk eller også økonomisk vold). Når man bruker begrepet «minoritetskvinne» må man ivareta det individuelle perspektivet og nyansene innad og mellom grupper. Bruk av «sårbare grupper» diskuteres. NOAS foretrekker «utsatte grupper», da det samsvarer bedre med flyktingers egne ønsker. Samtidig nevnes det at «vulnerable» brukes i Istanbul-konvensjonen og av EMD.

4. Rapport om det menneskerettslege vernet til lhbti+-personer,

NIM/Mina Haugen: I tråd med virksomhetsplanen for 2023, er NIM i slutfasen på en kortrapport som gir oversikt over hva menneskerettighetskonvensjoner og tilhørende praksis sier om utvalgte spørsmål som gjelder lhbti+ personer. De utvalgte temaene er vern mot diskriminering, vern mot hets/trakassering/hatefulle ytringer, retten til kjønnsidentitet, og retten til vern mot vald og overgrep. Rapporten er utformet slik at man kan supplere med nye tema. Etersom det ikke er noen konvensjon om skeives rettigheter, har det menneskerettslige vernet av denne gruppen vokst frem gradvis gjennom praksis. Bildet er fragmentert og vanskelig tilgjengelig. Rapporten gir en oversikt og sammenstilling av denne praksisen.

Innspill/diskusjon: NIM inviterer utvalget til å gi innspill til hvilke tema og problemstillinger på lhbti+ feltet NIM bør ta for seg i arbeidet på dette feltet, og hvilke tilbakemeldinger og tanker utvalget har om rapporten.

Utvalget stiller seg veldig positivt til rapporten og ser den som viktig med tanke på det fragmentert rettskildebildet. I arbeidet på feltet er det viktig å se på interseksjonalitet, f.eks. skeive med innvandrerbakgrunn, skeive med funksjonsnedsettelse, og eldre skeive og transpersoner. Skeiv Verdens arbeid med dette trekkes frem. Det vises til bekymring om mangel på kompetanse hos helsepersonell. F.eks. er det saker der transkvinner på eldreheim ikke har fått velge kvinneklær. Arbeidet til Likestillingscenteret med eldre og seksuell helse nevnes. John Peder Egenæs peker på mulige synergier med Amnesty International Norge: deres undersøkelse om hets og hatefulle ytringer mot skeive på nett og Pride-kampanjen om behov for trygghet som skeiv i offentligheten.

5. Runde om aktuelle problemstillinger og aktiviteter

NIM inviterer utvalget til å fortelle litt om hva de/deres organisasjoner arbeider med for tiden.

- *Sivilombudet:* Det er gjort et stort arbeid i forbindelse med besøk på Bredtveit, med brev til Justis- og beredskapsdepartementet få dager etter besøket og en rapport som lanseres i løpet av juni. To rapporter fra besøk på barnevernsinstitusjoner er ute. SOM ønsker flere klager fra barn, og setter pris på hjelp med å spre budskapet. Sivilombudets nettsider er gjort lettere og tilpasset klager for barn. SOM har opprettet en MR-ressursgruppe, som nå er på beina og jobber med menneskerettigheter på tvers av avdelingene. Ellers arbeider SOM med en sak om bruk av medisinsk cannabis i fengsel.
- *Dana Manouchehri:* Ytringsfrihetsprisen følges opp og prosessen for å velge nye kandidater er i gang. Det jobbes mye med overføring av oppgaver fra Født fri som nå legges ned. LIM skal være med i to dokumentarer til høsten. Ellers jobbes det med oppfølging av vold mot barn som forsvinner til koranskoler, æreskultur (blant annet gjennom et Balkan-prosjekt), og skolebesøk for å informere barn om deres rettigheter.
- *Ervin Kohn:* Har jobbet med jøder i norske fengsel, og med å få klart frem at retten til religionsutøvelse inkluderer mat. Jobber ellers med Tateres rettigheter, folkemordet som ble begått mot dem, og stigmaet gruppen opplever.
- *LDO:* Det jobbes med høringssvar til straffegjennomføringsloven. Arbeidet med CERD rapporten skal i gang med en involverende prosess. Ellers jobbes det med oppfølging av FNs anbefalinger, og med å få CRPD inn i norsk rett. Det blir innspillsmøte om CRPD neste uke.

- *Aili Keskitalo*: Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport har kommet. Sivilt samfunn og offentlige institusjoner har en rolle i forsoningsarbeidet. Lørdag markerte 600 dager med manglende oppfølging av Fosen-dommen. Det fulgte et ubehagelig backlash i sosiale medier, inkludert grove oppfordringer til vold.
- *Wenche Malmedal*: World Elder Abuse Awareness Day 15. juni markeres av Pensjonistforbundet med et webinar.
- *NOAS*: Lanserer «Rikets tilstand» kl. 8:30 i morgen, om det globale bildet, Europa, og asylpolitikk. Arbeider ellers mye med rettsikkerhet i utlendingsnemnda. NOAS må avvikle veiledningsprogrammet for nyankomne asylsøkere (hatt i 20 år), fikk avslag i anbudsrunden grunnet teknisk feil, og har måttet si opp 11 personer. Caritas Norge tar over, og får veiledning fra NOAS i oppstartsfasen.
- *Amnesty International Norge*: Det gjennomføres undersøkelser av hets mot samer på sosiale medier, og det arbeides med forholdene for psykisk syke innsatte. På urfolksfronten, er det satt i gang et stort arbeid med Amnesty Sverige og Finland om samiske rettigheter i klimaomstillingen. (se også pkt. 4)
- *Eldreombudet*: Eldreombudet blir dessverre nedlagt 1.juli. Avslutter med å publisere et 'testament' som skal presenteres til politikerne. Takker for seg i RU.
- *FFO (basert på epost)*: Grunnet mangel på medvirkning i prosessen, har Norske tog kjøpt inn nye fjerntog uten universell utforming. FFO har kontaktet statsråden i samferdselsdepartementet, opposisjonen i Stortinget og media. Valget om å trekke seg ut av brukersamarbeidet innen togsektoren (Toggruppa) på fredag fikk mye mediaoppmerksomhet. Ellers lanseres snart valgkampanjefilm (på FB og Instagram), med tema skole.

NIM/Adele Matheson Mestad: Direktøren takker for møtet.

Møteslutt: 12:15

Neste møte: 6. september